VILKIJOS SENOVĖS GYVENVIETĖ

Mantas KVEDARAVIČIUS, Vida KLIAUGAITĖ

Vilkijos senovės gyvenvietė yra į V nuo Vilkijos miestelio, ant Nemuno terasos, tarp Karvošilio ir Svirnakalnio upelių, įtekančių į Nemuną. Vilkijos apylinkėse gausu archeologinių vietovių. Netoliese minimos gyvenvietės yra dar 3 archeologiniai objektai – Jaučakių piliakalnis, vadinamas Kartuvių kalnu, su papėdės gyvenviete, Jaučakių alkakalnis, vadinamas Svirnakalniu, bei Jaučakių akmens amžiaus stovyklavietė. Mūsų tiriama gyvenvietė pirmą kartą aprašyta 1972 m. V. Daugudžio vadovautos žvalgomosios ekspedicijos ataskaitoje rašoma, kad Karvošilio upelio kairiajame krante atsidengęs vietomis iki 0,5 m storio intensyvus kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikta gyvulių kaulų, apdegusių akmenų, geležies gargažių ir žiestos keramikos, puoštos lygiagrečių ir banguotų linijų ornamentais, datuojamų XIV–XVI a. Kultūrinis sluoksnis pastebėtas 150 m ilgio ir 10–20 m pločio ruože palei upelio krantą. 2002 m. gyvenvietę aplankę KPC archeologai (E. Ivanauskas) žvalgydami vizualiai kultūrinio sluoksnio nepastebėjo, todėl buvo nuspręsta atlikti žvalgomuosius archeologinius tyrimus senovės gyvenvietės chronologijai, kultūrinio sluoksnio išlikimui ir paplitimui nustatyti.

2004 m. ištirtas 42 m^2 plotas abiejų upelių krantuose. Iš viso ištirta 12 šurfų (10 – 2x2 m ir 2 – 1x1 m dydžio). Penkiuose šurfuose aptikti archeologiškai vertingi sluoksniai su radiniais.

Šurfe 1 (Svirnakalnio upelio dešiniajame krante) iki 90 cm storio kultūriniame sluoksnyje, sudarytame iš tamsiai pilko, šviesiai pilko ir šviesaus geltono smėlio surinkta 119 vienetų titnagų, iš jų 116 skaldyti – 5 skaldytiniai, 78 nuoskalos, 12 skelčių ir 21 dužena. Nerasta nė vieno retušuoto dirbinio. Iš taisyklingų skelčių buvimo galima spręsti, jog bent dalis jų – vėlyvojo mezolito arba ankstyvojo neolito. Sluoksnio viršutinėje dalyje aptiktas apžiesto lygiasienio puodo dugno fragmentas.

Šurfe 2 (Svirnakalnio upelio dešiniajame krante), 35–40 cm storio tamsiai pilko smėlio sluoksnyje, esančiame 80–90 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, surinkti 25 smulkūs apžiestos keramikos fragmentai. Tai daugiausia lygiasienių puodų sienelių ir pakraštėlių dalys ir viena ąselės dalis.

Šurfe 9 (Karvošilio upelio kairiajame krante) po dirvožemiu aptiktas iki 25 cm storio juodos žemės kultūrinis sluoksnis, o PR kampe sluoksnis buvo iki 50 cm storio. Juodoje žemėje rastos 5 apžiestos keramikos šukės bei surinkta 778 g bendro svorio molio tinko fragmentų. Gali būti, kad šioje vietoje aptiktas krosnies pakraštys.

Šurfe 11 (Karvošilio upelio kairiajame krante), 40 cm gylyje, po miškožemiu aptiktas apie 40–60 cm storio juodos žemės kultūrinis sluoksnis. Jame surinkta 18 vienetų keramikos fragmentų. Tai apžiestų puodų, puoštų horizontalių juostų ar bangelių ornamentu, dalys – sienelės, priedugniai, pakraštėlis. Po juodos žemės sluoksniu apie 100 cm gylyje palei R sieną fiksuotas iki 70 cm gylio duobės kraštas. Joje aptikta anglių, gyvulių kaulų, apdegusių akmenų, labai daug smulkių keramikos šukių bei 4 stambesni apžiestų puodų fragmentai, iš kurių vienas puoštas stačiakampių štampukų juostomis, kitas – trigubos bangelės ornamentu.

Šurfe 12 (Karvošilio upelio kairiajame krante), 50–60 cm gylyje aptiktas 40–60 cm storio kultūrinis sluoksnis su žiestos keramikos

fragmentais. Šurfe, palei Š sieną fiksuotas 1,2x0,4 m skersmens duobės kraštas. Duobė, siekusi iki 80 cm gylio, užpildyta juoda žeme, su gausiomis anglimis. Joje aptikta tik viena šukė – apžiesto puodo, puošto trigubos bangelės ornamentu, sienelės dalis.

Pagal 2004 m. tyrimų duomenis galima būtų išskirti 2 archeologines vietas: pirmoji – akmens amžiaus gyvenvietė užimtų maždaug 30x30 m plotą Svirnakalnio upelio dešiniajame krante. Antroji – XIV–XV a. senovės gyvenvietė driekiasi kairiajame Karvošilio upelio krante ir užima apie 40–60x160 m dydžio plotą.

VILKIJA ANCIENT SETTLEMENT

In 2004 in Vilkija at the confluence of two rivulets an area of 42 m^2 was investigated. 12 test pits were excavated, 5 of them revealed archaeologically valuable layers containing various finds. They are attributable to two settlement periods: the early one dates back to the Stone Age, most probably to the late Mesolithic or Early Neolithic (116 flint pieces were collected in total), whereas the later one dates back to the first half of the 2nd millennium A.D. and contains wheel-made pottery, clay daub and animal bones. 61 potshards according to the ornament dating back to the 14th–15th century were collected in total.

SIESIKŲ DVARVIETĖ

Linas KVIZIKEVIČIUS, Saulius SARCEVIČIUS

2004 m. birželio mėnesį LII MTS ekspedicija vykdė žvalgomuosius archeologinius tyrimus Siesikų dvaro sodybos teritorijoje (Ukmergės r., vertybės numeris – G 257K), siekdama nustatyti dvaro R dalyje buvusio pylimo vietą, išsiaiškinti jo chronologiją ir supylimo struktūrą bei pylimo santykį su griova. Taip pat buvo tirtas kelias, vedantis į dvaro sodybą, – nustatomas XVII a. buvusio kelio aukštis (altitudė). Viso dvaro teritorijoje buvo ištirtos 5 bendro 44 m^2 ploto perkasos. Be šių darbų, buvo žvalgoma Siesikų ežero Š pakrantė, kur 2001 m. archeologai S. Sarcevičius ir G. Gendrėnas ariamame lauke aptiko XVII a. buitinės ir statybinės keramikos radimvietę. 2004 m. vizualiai ir metalo detektoriumi buvo žvalgomas neužsodintas ežero pakrantėje esantis lauko paviršius.

Siesikų dvaro teritorija archeologiškai pradėta žvalgyti XX a. devintojo dešimtmečio pabaigoje, tačiau šių tyrimų dokumentinė medžiaga neišliko. 1991 m. Siesikų dvarą aplankęs LII archeologas G. Zabiela konstatavo apgailėtiną tuo metu vykusių dvaro rūmų rekonstrukcijos darbų padėtį: „per barbariškus ir nemokšiškus rūmų kasinėjimus jau daug kas apnaikinta (kažkas iš rūmų pradėjo valyti griuvenas <...> dalyje rūsių kartu su griuvenomis nukasti ir čia buvę kultūriniai sluoksniai). Ateityje be archeologinių tyrimų čia neturi vykti jokie žemės judinimo darbai“ (*LIIR*, f. 1, b. 1918). 1994 m. atlikti pirmieji archeologiniai tyrimai. PV tvenkinio pakrantėse ištirti 6 šurfai-tranšėjos bei 5 perkasos (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 197–199). Tyrimų metu fiksuotas tik XIX a. laikotarpio kultūrinis sluoksnis, tačiau daugelyje vietų aptikta XVI–XVII a. buitinės ir statybinės keramikos. Vėliau dvaro sodyba ir jos aplinka tyrinėta 1996, 1997, 1998 ir 2001 metais (žr. *LIIR*, f. 1, b. 2766; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 313–314; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 372–374; *LIIR*, f. 1, b. 3706). Paminėtų įvairios apimties tyrimų metu fiksuotas XVI a. pabai-